

TANJAK

PERLAMBAHAN KUASA & IDENTITI

Tanjak turut dikenali sebagai destar dan tengkolok, adalah salah satu 'senjata' kebanggaan masyarakat Melayu.

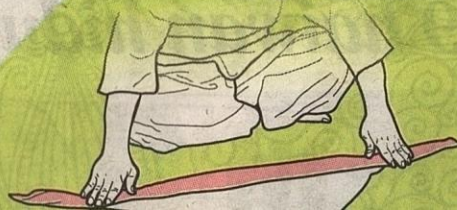
Bukan sekadar hiasan di kepala yang dipakai lelaki, tetapi ia menjadi lambang taraf, kuasa dan identiti

lelaki Melayu sejak zaman dahulu. Difahamkan, terdapat kira-kira 300 jenis tanjak, tetapi banyak yang sudah 'lenyap' ditelan zaman.

Warisan bangsa ini perlu pelihara supaya kekal bertahan sampai bila-bila.

Antaranya fungsi dan kegunaannya ialah:

- Simbolik bangsa, keturunan, kerajaan
- Taraf dan kuasa
- Hiasan kepala
- Mengemaskan kedudukan rambut yang panjang
- Adat istiadat
- Ritual
- Menghalang peluh dari menitis ke mata dari dahi
- Pelengkap busana
- Identiti pemakai

1 Tapak

Tapak ialah bahagian lipatan pertama sebelum membuat lipatan bengkung. Bahagian tapak melambangkan simbolik pada langkah pertama.

4 Karangan

Antaranya asasnya adalah beberapa bahagian tanjak yang terdiri daripada tapak, bengkung, simpul dan karangan.

Mengarang tanjak adalah suatu seni melipat dengan tujuan dan maksud yang tertentu. Ia dipelajari daripada guru yang mempunyai salasilah yang jelas dan nyata serta bukan semata-mata ikutan atau meniru.

Mengarang Tanjak

Tengku Badar Shah ibni Almarhum Sultan Alauddin Sulaiman Shah

Tengku Muhammad Uzab Shah, 1937

DYMM Almarhum Sultan Abdullah AlMu'tasim Billah Shah, 1932

Koleksi Tanjak Terpilih

Takur Tukang Besi

Salah satu ibu tanjak yang paling tua. Hasil kembangan daripada tanjak ini juga telah dikenal pasti bukan sekadar wujud di Malaysia sahaja tetapi juga wujud di kawasan penduduk Melayu di *Indonesia* seperti di *Riau, Serdang, Siak, Kalimantan, Sulawesi* dan banyak negara lain.

Ajutan Bingas

Ajutan bermaksud pegawai tentera yg menolong panglima atau ketua angkatan tentera dalam urusan-urusan pentadbiran. **Bingas** bermaksud bengis atau seorang yang sangat garang dan tegas.

Ajutan Bingas bermaksud seorang pembantu pegawai tentera yang berperwatakan sangat bengis dan tegas.

Tok Beruas

Warna asal ialah merah darah. Berasal dari negeri Perak. Sejenis tanjak yang dikatakan usianya yang tua daripada tanjak yang lain.

Bulang Bidang

Tanjak untuk panglima. Warna asal untuk majlis adat istiadat ialah warna hitam. Jenis ini untuk pangkat panglima yang paling tinggi

Anderiguru Selebu

Anderiguru bermaksud kepala dalam tentera (hulubalang). Setiap hulubalang mempunyai askar bawahan sendiri. **Selebu** bermaksud lautan berombak besar yang hanya boleh direntasi dengan kapal tentera besar.

Anderiguru Selebu bermaksud seorang yang mempunyai kuasa tentera mengetuai satu armada tentera besar.

Tapak Anak

Sejenis tapak yang saiz lebar tinggi separuh daripada saiz lebar tinggi bengkung.

Tapak Nasib

Sejenis tapak yang mudah pecah atau terbuka. Tapak seperti ini perlu dibuat dengan berhati-hati kerana mudah rosak.

Ada kepercayaan mengatakan apabila tapak nasib terbuka semasa hendak memakai atau semasa sedang dipakai adalah tanda nasib buruk atau amaran. Jenis tapak ini juga mempunyai doa tersendiri semasa proses pembuatan tapak.

Tanjak Bulang Bidang

Tanjak Balong Ayam

Karangan ialah bentuk bahagian paling atas tanjak. Bahagian ini yang paling penting untuk menentukan nama tanjak tersebut.

Tanjak Pancung Tak Bertanya

Tanjak ini dipakai oleh *Dato Maharajalela Pancung Tak Bertanya* negeri Perak.

2 Bengkung

Bengkung ialah bahagian lilitan kedua dan seterusnya selepas lipatan tapak.

WARTAWAN
SYAZWAN MSAR
mohdsyazwan@hmetro.com.my

WARTAWAN
NOR 'ASYIKIN MAT HAYIN
asyikin.mat@hmetro.com.my

GRAFIK
ZUL FADHLI KAMARRUDIN
z.fadhli@hmetro.com.my

Larangan

Dalam pembuatan tanjak juga mempunyai larangan dan pantang larang. Ini kerana ia adalah sesuatu yang dijunjung di atas kepala dan mempunyai simbolik yang tinggi.

1 Larangan membuat tanjak berbentuk huruf 'YA'

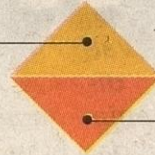
Huruf 'YA' dalam Alam Melayu ialah huruf Hijaiyah yang paling akhir dari bacaan melambangkan **akhir hayat atau kematian.**

Dalam alam Melayu, dua titik huruf 'YA' yang diterbalikkan melambangkan **dua batu nisan.** Jika tanjak pula berbentuk huruf 'YA', **dua biji mata** akan mewakili dua titik huruf 'YA'.

2 Larangan menggunakan kain berwarna kuning Za'faran.

Kuning raja atau kuning susu lebih cerah ke arah putih seperti warna kuning bendera negeri Perak.

Kuning Za'faran tidak sama seperti kuning diraja, ia lebih pekat

3 Larangan melangkah kain dan memijak kain dengan tapak kaki.

4 Larangan memakai tanjak yang dipakai oleh sultan yang mati dibunuh.

Selagi tiada pembelaan khas untuk baginda, maka ia adalah dilarang keras dan menyalahi adat Melayu. Tanjak jenis tersebut hanya boleh dipakai setelah sultan berkenaan

mendapat pembelaan sewajarnya dan pemakai yang baharu ialah seorang pengganti sultan yang sah.

Dua bahagian hujung bengkung kain ini melambangkan seorang lelaki dan seorang perempuan. Dua bahagian ini diikat menjadi simpul tertentu melambangkan

Tengku Alam Shah, 1934

Sultan Mahmud Shah

Garam Sebuku

Ketupat Burasak Temenggung

Ketupat Burasak Laksamana

Ketupat Palas

Ketupat Makasar / Seberang

5 Kembangan

Tanjak yang pertama

Sesize bentuk yang baharu

Tanjak yang pertama sekali dibuat dipanggil sebagai 'ibu tanjak' atau 'bonda.'

Setiap bentuk yang baharu dihasilkan melalui kembangan dari tanjak asal ke tanjak baru.

Setiap tanjak yang asli dan lama mempunyai **titisan terimba** atau **salasilah**. Cara pembuatan tanjak mempunyai teknik kembangan. Kembangan ialah pengubahsuaian secara berperingkat ke satu peringkat.

Tanjak Nakhoda Trong

Mengikut sumber gambar dan catatan lama, tanjak ini pernah dipakai oleh **Nakhoda Trong**.

Bengkung Tunggal

Sejenis bengkung yang dilipat berkali-kali dengan arah lipatan yang dan saiz yang sama.

Bengkung Bertingkat / Jenjang

Sejenis bengkung yang bertingkat dan berlapis.

Bengkung Kilas

Sejenis bengkung yang salah satu

bahagian antara kiri atau kanan dikilaskan semasa proses membuat bengkung.

3 Simpul

Bahagian simpul melambangkan ikatan pertalian darah, asal usul dan keturunan.

Simpul melambangkan zuriat keturunan kepada si pemakai. Jenis ikatan yang sah melambangkan hasil zuriat yang sah, manakala ikatan yang tidak betul melambangkan anak haram atau anak luar nikah.

Simpul mempunyai beberapa bentuk yang berbeza. Bentuk simpul juga melambangkan daerah, tempat, negeri, negara dan kawasan.

Bugis Tak Balik

Tanjak ini melambangkan orang Bugis yang tukar warganegara dan kerakyatan kepada bangsa Melayu. Maka dia akan hidup sebagai Melayu dan setia kepada sultan Melayu.

Balang Ayam

Destar **Balang Ayam** dengan warna natarnya putih bersulam benang kuning kencana ini pernah di pakai oleh **Almarhum Sultan Yussuf Izzudin Shah ibni Almarhum Sultan Abdul Jalil**.

Lang Menyusur Angin

Tanjak ini pernah dipakai oleh **DYTM Raja Muda Perak, Raja Dato' Seri Jaafar bin Raja Muda Musa** negeri Perak. **Lang Menyusur Angin** bermaksud terbang mengikut arah angin.

Solok Timbo (Negeri Sembilan)

Tanjak ini berasal dari negeri Sembilan. Dipakai oleh rakyat biasa. Mempunyai persamaan dengan **Tanjak Dendam Tak Sudah** tetapi bahagian lambaian kasihnya berlainan arah. Kedudukan lambaian kasih untuk **Tanjak Dendam Tak Sudah** adalah di sebelah kanan kepala manakala **Tanjak Solok Timbo** adalah sebelah kiri kepala.

Bulang Bidang

Tanjak untuk panglima. Warna asal atau untuk majlis adat istiadat ialah warna hitam. Jenis ini untuk pangkat panglima yang paling rendah

Koleksi Tanjak Terpilih

